

Asia: VN/26458/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle mikroliikkumista koskevaksi lainsäädännöksi

Esityksen tavoitteet

Huomiot esityksen tavoitteista

Invalidiliitto pitää perusteltuna lainsäädännön tavoitetta parantaa liikenneturvallisuutta ja esteettömyyttä. Toteutuessaan nämä tavoitteet edistävät fyysisesti vammaisten ja toimintaesteisten henkilöiden yhdenvertaista liikkumista muiden ihmisten kanssa. Liikenneturvallisuuden näkökulmasta kannatamme myös tavoitetta päihtyneen ajamisen vähentämisestä ja siten pyrkimystä liikenneonnettomuuksien vähentämiseen. Tavoite esitettyjen lainsäädännöllisten vahvistusten kautta lisätä tienkäyttäjien turvallisuuden tunnetta sekä onnettomuusmäärien kasvun myötä vähentää terveydenhuollon kuormitusta on kannatettavaa. Tämä vähentää inhimillistä kärsimystä mutta myös yhteiskunnalle aiheutuvia kustannuksia.

Kaupungeille ja kunnille on perusteltua tarjota lisää keinoja parantaa katujen esteettömyyttä ja liikkumisen apuvälineitä käyttävien turvallisuutta uusien liikenneohjauslaitteiden avulla.

Liikennelupamenettelylle annetut tavoitteet ovat kannatettavia, mutta edellyttävät tiivistä seurantaa siitä, ovatko annetut keinot riittäviä ja käyttävätkö kaupungit ja kunnat niitä tehokkaasti havaittujen epäkohtien kuten esim. sähköpotkulautojen virheellisen pysäköinnin ehkäisemiseen.

Hyvä tiedottaminen yhtenäistetyistä liikennesäännöistä edistää niiden noudattamista ja lisää näin mikroliikkumisen turvallisuutta.

Esityksen vaikutukset

Huomiot esityksen vaikutusten arviointia koskevasta luvusta 4.2

Invalidiliitto pitää myönteisenä seikkana, että valmisteluvaiheessa on huomioitu erityisesti liikenteessä heikoimmassa asemassa olevien henkilöiden, kuten lasten, vanhusten ja liikkumisesteisten ihmisten liikenneturvallisuus sekä esteettömyyden merkitys osana liikenneturvallisuutta. Lakiehdotuksen toimenpiteet vaikuttavat kaikkien liikenteessä liikkuvien, myös mikroliikennevälineitä käyttävien ihmisten turvallisuuteen.

Erityisesti sähköpotkulautojen väärin pysäköinti aiheuttaa haittaa ja vaaratilanteita liikenteessä. Invalidiliitto pitää välttämättömänä toimenpiteenä pysäköintipaikkojen selkeyttämistä. Esimerkiksi sähköpyörätuolinkäyttäjän on mahdotonta väistää keskelle jalkakäytävää jätettyä sähköpotkulautaa. Hän joutuu väistämään ajoradan puolelta taikka valitsemaan toisen reitin, jos sellainen on käytettävissä. On myös tilanteita, jolloin apuvälinein liikkuvan ihmisen matka estyy kokonaan.

Vuokrattavien mikroliikennevälineiden osalta pidämme tärkeänä kuntien ja kaupunkien mahdollisuutta määrittää omat lupaehdot alueellaan toimiville mikroliikkumisen palveluja tarjoaville yrityksille. Tässä keskeisiä seikkoja olisivat toiminta-aika / vuosi, pysäköinti- ja nopeusrajoitukset sekä kullekin toimijalle erikseen määritelty vuokrattavien mikroliikennevälineiden määrä. Yleisesti voidaan todeta, että talviolosuhteissa onnettomuusriski kasvaa lisäten inhimillistä kärsimystä, terveydenhuollon kuormitusta sekä yhteiskunnalle aiheutuvia kustannuksia.

Invalidiliitto kannattaa selkeän promillerajan asettamista kevyiden sähköajoneuvojen ja moottorilla varustettujen polkupyörien kuljettamiseen. Invalidiliitto katsoo, että promilleraja tulee asettaa korkeintaan 0,5 promilleen. Promillerajan tulee koskea niin vuokrattavien kuin yksityisomistuksessa olevien laitteiden käyttäjiä. Tämä selkeyttäisi liikenteen valvontaa ja lisäisi niin sähköajoneuvojen ja moottorilla varustettujen polkupyörien kuljettajien kuin kanssaliikkujien liikenneturvallisuutta. Tätä tavoitetta tukee päihtyneenä ajamisesta tai muusta liikenne rikkomuksesta määrättävä sanktio, joka kannustaisi nykyistä paremmin liikennesääntöjen noudattamiseen. Liikenneturvallisuuden parantumisella on suora yhteys terveydenhuollon resurssikuormituksen vähentämiseen ja samalla yhteiskunnalle aiheutuvien kustannusten pienemiseen niiden vammojen osalta, joita ei korvata kuin osittain vakuutusjärjestelmän kautta.

Invalidiliitto toteaa ilolla, että lainsäädännön valmistelussa on osana sosiaalista kestävyyttä huomioitu YK:n vammaisyleissopimuksen artikla 9 (Esteettömyys ja saavutettavuus), jonka mukaan vammaisilla ihmisillä tulee olla yhdenvertainen pääsy fyysiseen ympäristöön ja kuljetukseen ja mahdollisuus mahdollisimman itsenäiseen liikkumiseen. Näemme tämän keskeisenä asiana, kun liikenneturvallisuutta ja yhdenvertaista liikkumista kotien ulkopuolella kehitetään. Pidämme tärkeänä myöskin esteettömyysvision huomioimista osana lainsäädäntökokonaisuutta. Tässä yhteydessä nostamme esiin tarpeen määrittää selkeästi, ettei mikroliikkumisvälineitä, kuten sähköpotkulaudat, saisi jatkossa pysäköidä jalkakäytävälle, joissa ne rajoittavat tai estävät eri tavoin vammaisten ihmisten liikkumista ja vaarantavat suoraan heidän liikenneturvallisuuttaan.

Mikroliikennelupa

Huomiot mikroliikennelupaa koskevista ehdotuksista

Vuokrattavien mikroliikennevälineiden osalta pidämme tärkeänä kuntien ja kaupunkien mahdollisuutta määrittää omat lupaehdot alueellaan toimiville mikroliikkumisen palveluja tarjoaville yrityksille. Tässä keskeisiä seikkoja olisivat toiminta-aika / vuosi, pysäköinti- ja nopeusrajoitukset sekä vuokrattavien mikroliikennevälineiden määrä.

Invalidiliitto pitää välttämättömänä, että kunnilla on mahdollisuus vaikuttaa siihen, etteivät vuokrattavat mikroliikkumisvälineet rajoita muiden tienkäyttäjien turvallista liikkumista, esteettömyyden toteutumista ja rajoita katujen puhtaana- ja kunnossapitoa. Tässä huomioitavaksi tulee vuokrattaville mikroliikennevälineille määritelty toiminta-aika. Talvisin sähköpotkulautojen turvallisuus riski sääolosuhteista johtuen kasvaa. Lisäksi lumen alle jäävät sähköpotkulaudat

muodostavat turvallisuusriskin, siltä osin, kun niitä on muualla, kun niille erikseen osoitetuilla pysäköintialueilla esim. kaatuneena, lumen alla jalkakäytävällä.

Pidämme perusteltuna, että palveluntarjoajan tulisi hakea mikroliikennelupaa kunnalta ennen vuokraustoiminnan aloittamista.

Vammaisten ihmisten näkemys uudessa tilanteessa on tärkeä selvittää paikallisesti, jotta esteettömyysnäkökulma tulisi arvioitua kaikki tiellä liikkujat huomioiden. Invalidiliitto näkee perusteltuna, että mikroliikenneluvan käsittelyn yhteydessä kuullaan kunnan tai kaupungin vammaisneuvostoa.

Promilleraja

Huomiot kevyiden sähköajoneuvojen ja moottorilla varustettujen polkupyörien kuljettamisen promillerajaa koskevista ehdotuksista

Invalidiliitto kannattaa ehdotusta 0,5 promillen rajasta ehdottomana ylärajana sille, että moottorilla varustettua polkupyörää tai kevyttä sähköajoneuvoa saa kuljettaa. Kannatamme myös kieltoa kuljettaa moottorilla varustettua polkupyörää ja kevyttä sähköajoneuvoa huumaisaineiden käytön alaisena.

Selkeä promilleraja on perusteltu, koska nykyisen säätelyn aikana suuri osa liikenneturvallisuutta vaarantavista liikennejuopumuksista jää rangaistuksetta. Näemme promillerajan kokonaisvaikutukset esityksen mukaisina; liikenneturvallisuus paranee, kevyiden sähköajoneuvojen ja moottorilla varustettujen polkupyörien päihdeonnettomuudet ja niistä aiheutuvia kuolemat sekä vammautumiset vähenevät ja terveydenhuollon kuormitus pienenee kuten myös niistä yhteiskunnalle aiheutuvat kustannukset.

Kannatamme tieliikennelakiin tulevia lisäyksiä koskien polkupyörän, moottorilla varustetun polkupyörän ja kevyen sähköajoneuvon kuljettajan ajon estämisestä niissä tilanteissa, joissa kuljettajan havaitaan nauttineen alkoholia ja päihtymys selvästi vaikuttaa kuljettajan ajokykyyn, vaikka kokeen tuloksen perusteella ei olisi todennäköisiä syitä epäillä kuljettajan rikkoneen tieliikennelain 17 a §:n säännöksiä.

Invalidiliitto pitää perusteltuna lisäyksiä tieliikennelakiin kokeesta nautitun alkoholin tai muun huumausaineen toteamiseksi. Mikroliikenteen promillerajan valvonnan tukena näemme tärkeänä myös mahdollisuuden tilannekohtaisesti henkilönkatsastukseen niissä tilanteissa, joissa kuljettaja kieltäytyy puhalluskokeesta, vaikka muista seikoista voidaankin häntä epäillä päihtyneeksi tai huumausaineiden vaikutuksen alaisena olevaksi

Liikennevalvonta

Huomiot liikennevalvontaa koskevista ehdotuksista

Invalidiliitto pitää tärkeänä poliisivalvonnan kohdentumista myös mikroliikkumiseen. Tässä keskeisiä haasteita ovat sähköpotkulaudalla useampien henkilöiden kuljettaminen, jalkakäytävällä ajaminen,

päihtyneenä ajaminen sekä pysäköintivirheet. Näemme, että uusi sääntely ja siitä tiedottaminen ennalta ehkäisee päihtyneenä ajamista ja edistää liikennesääntöjen noudattamista.

Liikennevalvojan toimivallan laajentaminen tukee tavoitetta ennalta ehkäistä liikennejuopumuksia ja niistä aiheutuvia liikenneonnettomuuksia ja siten päihteen määrää liikenteessä vähenee.

Valvonnassa huomattujen virheellisesti pysäköityjen, muille tiellä liikkuvien liikenneturvallisuutta vaarantavien sähköpotkulautojen siirtäminen tulee tehdä mahdollisimman joustavaksi, ilman, että siihen liittyy erillisiä varoaikoja. Invalidiliitto pitää perusteltuna jakaa vastuuta pysäköinninvalvonnasta myös kuntien ja kaupunkien pysäköinninvalvojille. Yksityisillä alueilla valvontatehtävää voisi kiinteistöjen omistajien arvion mukaan laajentaa myös yksityisen pysäköinninvalvonnan tehtäväksi.

Esteettömyyden erityistason alueilla, joilla runsaasti liikkuja, tulee kiinnittää erityistä huomioita sähköpotkulautojen pysäköintiin. Näillä alueilla korostuu yksityisen pysäköinnin valvonnan rooli. Tällaisia merkittäviä esteettömyyden erityistason alueita ovat mm. matkakeskukset, rautatieasemat ja muut liikenteen solmukohdat, joiden hallinta on useimmiten jakautunut useamman tahon kesken, kuten kunnat, Väylävirasto, Matkahuolto, VR, HSL jne.

Liikenteenohjauslaitteet

Huomiot uusia liikenteenohjauslaitteita (liikennemerkki ja tiemerkinä) koskevista ehdotuksista

Invalidiliitto korostaa sähköpotkulautojen oikein pysäköinnin merkitystä esteettömyyden ja liikenneturvallisuuden kannalta. Kannatamme uusien liikenteenohjauslaitteiden käyttämistä ohjaamaan pysäköintiä sähköpotkulautojen pysäköintiin varatuille alueille.

Geoaitaus on yksi ratkaisu pysäköinnin ohjaamiseen oikeille paikoille. Sen tarkkuutta tulisi parantaa, jotta voidaan varmistaa sähköpotkulautojen tosiasiallinen pysäköinti niille varatulle alueelle eikä varatun alueen viereen.

Ajoneuvolain soveltamisala

Huomiot ajoneuvolain soveltamisalan muuttamista koskevasta ehdotuksesta

Huomioiden muutosehdotusta ajoneuvolain soveltamisalaan Invalidiliitto pitää välttämättömänä, että jatkossakin jalankulkua avustavalla tai korvaavalla liikkumisvälineellä, jonka laitteessa olevien eteenpäin vievien moottoreiden suurin yhteenlaskettu jatkuva nimellisteho on enintään yksi kilowatti ja laitteen rakenteellinen nopeus on enintään 15 kilometriä tunnissa, tulee voida liikkua jalankulkuun varatuilla väylillä. Nämä laitteet korvaavat toimintakyvyltään rajoitteisten liikuntavammaisten jalankulkua ja ovat siksi rinnastettavissa jalankulkijoihin. Tällaisia liikkumisen apuvälineitä ovat mm. lääkinällisen kuntoutuksen apuvälineenä luovutettavat sähköpyörätuoli ja sähkömopo.

Invalidiliitto kannattaa, että jatkossa kaikkiin sähköpotkulautamallisiin ajoneuvoihin ja liikkumisvälineisiin sovellettaisiin polkupyöräilijän liikennesääntöjä. Tämä selkeyttäisi tilannetta ja lisäisi esteettömyyttä, kun näillä ei enää liikuttaisi jalankululle tarkoitetuilla väylillä. Pyöräilyn

liikennesäännöistä tiedottaminen korostuu lakiuudistuksen yhteydessä. Esimerkiksi yksisuuntaisella pyörätiellä ajaminen kiellettyyn ajosuuntaan aiheuttaa vaaratilanteita. Ajamista väärään suuntaan tapahtuu sähköpotkulautailijoiden kuin pyöräilijöidenkin kohdalla. Tästä aiheutuu vaaratilanteita, kun oikeaan suuntaan kapealla yksisuuntaisella väylällä ajava saattaa väistää jalankulkijoille tarkoitettulle kulkuväylälle.

Muita huomioita esitysluonnoksesta

Huomiot muista mahdollisista asioista

Tieliikennelain 92 §:n 4 momentin mukaan polkupyöräilijän ja polkupyörän matkustajan on ajon aikana yleensä käytettävä suojakypärää. Kyseessä on vahva käyttösuositus. Onnettomuuksien seuraamusten pienentämiseksi Invalidiliitto ehdottaa vähintäänkin vastaavan tasoista suositusta tieliikennelakiin myös sähköpotkulautojen osalta.

Invalidiliitto ja Näkövammaisten liitto toteuttivat yhteisen kyselyn kokemuksista sähköpotkulaudoista kesällä 2024. Saimme kyselyyn 131 vastausta. Vastauksissa keskeisimpinä haasteina nousivat esiin vaaralliset ohitustilanteet, väärin pysäköidystä potkulaudasta johtuen näkövammaisen ihmisen kaatuminen tai pyörätuolia käyttävä ihminen joutuu siirtymään jalankulun väylältä pyörätielle tai katualueelle. Lisäksi vastauksissa raportoitiin jalkakäytävillä ajamisesta, rinnakkain ajamisesta jalkakäytävillä sekä siitä, että samalla laudalla voi olla useampia matkustajia.

Invalidiliitto korostaa liikkumisesteisen pysäköintipaikkojen turvaamisen tarvetta ko. pysäköintitunnuksen haltijoiden käyttöön. Olemme saaneet yhteydenottoja, joiden mukaan liikkumisesteisille tarkoitettuja pysäköintiruutuja on poistettu pysäköintitunnuksen haltijoiden käytöstä ja nämä paikat on ohjattu tilapäisesti sähköpotkulautojen pysäköintiin esim. ison yleistapahtuman ajaksi. Tämän kaltainen toimenpide on vammaisia ihmisiä syrjivää, yhdenvertaisuuslain ja YK:n vammaisyleissopimuksen vastaista.

Sähköpotkulaudan hallinta vaatii riittävää kokemusta ja valmiutta toimia liikenteessä sekä liikennesääntöjen ymmärtämistä. Invalidiliitto kannattaa Liikenneturvan ehdotusta, että sähköpotkulaudan ja muiden kevyiden sähköajoneuvojen kuljettajan pitäisi olla vähintään 15-vuotias.

Saksanen Riitta
Invalidiliitto ry